

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Thomæ Tamburini Societatis Iesu Siculi
Caltanisettensis, In Alma Vniversitate nobilis Civitatis
Messanæ, Theologiæ Primarij Professoris. Explicatio
Decalogi Duabus distincta partibus**

In qua omnes ferè conscientiæ casus, ad decem Præcepta pertinentes,
mira brevitate, claritate, & quantum licet, benignitate declarantur

Continens sex Libros posteriores in Decalogum, id est, expositionem
præceptorum secundæ tabulæ

Tamburini, Tommaso

Monachii, Anno M.DC.LIX.

De obligatione restitutionis ex injusto homicidio directo, paragr. 3.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39995

vel tuus servus damnum vere, quamvis sine tua culpa irrogavit, tunc debes post sententiā vel damnum resarcire, vel, si mavis, animal vel servum qui noxam fecit, dare ei, qui passus est damnum. Ratio est, quia ita jura pro foro externo justè sanxerunt. leges enim possunt ob publicum bonum decernere, ut aliquid, etiam si tua culpa non præcesserit, à te solvatnr post sententiam, ad quod ante illam nequam in conscientia tenebaris. Servus tamen, etiam post dictam sententiam, posset, ut non se daret damnificato, ailio fugere, & ad fugam ab amicis adjuvari; siquidem nimis esset durum, hominem obligare, ad se proxima dan-dum. Quod si is habeat peculium independens à domino, debet illi ipse, si velit fugere, restituere, quando in damno faciendo, modo jam jam dicto deliquit. Imo puto obligari ipsum ad restitutionem de suo dicto peculio, si mortaliter peccavir; contraxit enim ipse obligatio-nem restitutionis ex jure naturæ (& quidem ante dominum, & ante omnem sententiam, in conscientia.) ex injusta damnificatione.

Dixi (vere, quamvis sine tua culpa irrogavit) nam si verum non fuit damnum à tuo animali, vel servo illatum, tu non obligaris in conscientia ad standum tali sententiæ, & posses occulte tibi compensare, si voluisses, & qui accepit, si ipsi id certo consta-ret, non posset justè retinere. Ratio est, qui sententia semper supponit, vel damnum factum à tuo animali, vel servo: hoc igitur non posito, te sen-

tentia in conscientia, non afficit; cum tunc e jussu modi sententia contineat intolerabilem errorem; atque adeo sit re ipsa injusta. Quod si res sit dubia, debes stare sententiæ, quia possessio stat ex parte judicis, donec appareat manifestè in justitia.

6. Dico tertio: si filius absque culpa parentis alium occidat, vel damno afficiat, ad q̄ nihil in conscientiæ foro tenetur pater, quia ubi culpa non est, nec adest poena. Imo nec in foro externo leges præcipiunt, ut filius unquam dedatur à patre pro noxa; quia id inhumanam saperet duritiem. Quando ergo damnum à filio infer-tur, sanctæ leges disponunt, ut ipse filius, qui liber est, non vero parens conveniatur.

q. Vide Silvestrum v. restitutio ver-sus fin.

§. III.

De obligatione restitutionis ex injusto ho-micidio directo, &c.

1. Ex homicidio directo, &, propter paritatem rationis, ex vulneratione, mutilatione &c. tunc solum debetur *a* in conscientia restitutio, cum adfuit culpa gravis theologica, hoc est, peccatum mortale: si enim nulla, vel etiam, in sententia multorum, venialis dumtaxat, saltem communiter non debetur. Sicuti etiā excusat *b* homicida, si unde solvat, non habeat, vel si ex solu-tione inducatur in gravem necessita tem: quæ sunt alibi universaliter dicta.

a De Iug.

a De Lug. t. 1. de just. d. 8. sec. 5.
b Sanc. li. 1. conf. c. 4. du. 7.

2. Iam vero in re nostra, certum sit primo, eum, qui occidit scientem voluntemque peccare quidem, sed ad nullam restitutionem obligari ex vi occisionis. Ratio est, sive, quia is non peccat contra justitiam, sive quia ille dum sponte occidi vult, remittere videtur; quam remissionem de suis dannis temporalibus facere, dum vivus fuit, potuit; quidquid renuant deinde hæredes. Dixi (ex occisione) nam aliunde, ut si quis occideret servum, quamvis volentem occidi, sed invito domino, debebit sine dubio pretium servi restituere. Hinc sponte convenientes in duelum, nisi occisus fuerit deceptus in aliquo, vel ad duelum coactus, et non obligantur ad ullam restitutionem; quia invicem sibi remittere præsumuntur.

c v. de Lugo t. 1. de just. diff. 11. sec. 3. à nu. 71.

3. Certum sit secundò, homicidam, seu ejus hæredes, d si sufficit hæreditas, teneri restituere, tum omnes legitimas (non autem superfluas) expensas factas in curatione occisi, si non statim mortuus est, extracta ea pecunia, quam alioqui eodem tempore ad sui sustentationem expendisset: tum omne damnum reale, sive in honore, sive in fama, sive in pecunia per sequutum ex injusta occidente seu mutilatione. Ratio est, quia horum damnorum injusta causa fuit homicida. Dico autem (per se) nam de damno per accidens, seu indirecto, paullo ante dictum est. Dico rursus (sequutum) nam si nullum ejusmodi consequutum fuerit damnum, ut

accidit, si occisus rei familiaris destractor erat, vel homo nobilis, qui lucro per artem vel negotiationem non vacabat &c. non est, unde restitutio debatur.

d Lef. lib. 2. c. 9. du. 19. nu. præsert. 12. de Lugo tom. 1. de just. d. 11. sec. 2. num. 31.

4. Verum, qua ratione dignoscet hujus posterioris damni, seu lucri cestantis, vel damni emergentis mensuram? Cuni divinare non possumus, quamdiu victurus fuisset is, nisi fuisset occisus, quantum lucraturus fuisset pro familia; quantum fuisset periculum forte potius amittendi, quam spes lucrandi &c.? Respondeo, quidquid aliqui e mensurare laborent, id tandem morali prudentique iudicio esse expendendum; attenta sanitate, juventute, modo vivendi ac negotiandi, quo utebatur, vel uti probabilitet poterat occisus, dempto semper aliquo pro periculis & incertitudine, & rursus pro utilitate hæreditatis, quam citius asséquuti sunt hæredes. Pro labore, quem artifex v. g. occisus, vel mutilatus impendisset, nihil puto demandum in favorem homicidae, quia in justè ipso homicida a laborando artificem impedivit. Rursus puto, homicidam non debere expensas funeris occisi, quia haec semper fieri debent: quare earum causa is nequam consetur.

e apud Lef. lib. 2. c. 9. n. 20.

f Idem ibi, dub. 19. nu. 125.

5. Certum fit tertio, homicidam non obligari ad restitutionem eorum, quæ ipse occisus acquisitus esset, si occisus non fuisset, quando nulli sunt legitimæ hæredes. Ratio est, quia nunquam

quam quis tenetur ad damnum resarciendum, nisi id proximo secutum fuerit: at damnum, de quo loquimur, non secutum est contra ipsum occisum, quia hic jam est extra vivos, atque adeo damnum temporale contra ipsum sequi non potest; neque secutum est contra hæredes, quia hos non esse, pari modo supponimus. Quando autem sunt hæredes, ea debet, in quibus hæredem lœfit; de qua & jam subdo.

Quibus debeatur restitutio pro homicidio?

His enim tamquam certis, vel saltem probabilibus præmissis, dubitatur primò, quibusnam homicida restitutio in debeat?

6. Respondeo, esse naviter distingendum. Nam vel de eo est locutio, quod occisor debet occiso, antequam hic vitam finiat, quales sunt expensæ in eo curando, si statim mortuus non est, aliaque similia damna ante ejus mortem forte ipsi secuta, quæ breviter enumerat expenditur.

Bossius; g vel de eo, quod idem occisor debet pro damnis factis, postquam occisus vitam obiit, qualia sunt damnis; quia hi non censentur una alimenta, quæ is datus fuisset parentibus, vel filijs, si non fuisset occisus. Si loquamur de priore, debetur mihi hæredes, succedentes in omnia ju-

hæredi, quicumque ille sit, sive necessarius, sive extraneus. Ratio est, quia

hæres succedit in jura defuncti; nam defunctus nunquam habuit jus ad restitutionem horum dannorum, utpote cuius obligatio post mortem ejus orta sit, adde & quia defunctus nullum damnum temporale sentit, dum defunctus est, quod resarciri velit: sed ratio est, quia parens & filius, maritus & uxor censentur una persona, atque adeo, qui unum ex his occidit, alterum lœdit; si ergo Iesus est, debet ad æqualitatem per restitutionem reduci.

g Boss. t. 2. moralium no. 25. nu. 6.

h Less. l. 2. c. 9. dub. 26. n. 155.

Hinc fit, ut si quis ex ipsis Iesu nequaquam fuerit, non sit aliquid ab occidente ex hoc capite ipsi restituendum, quia in eo casu in nulla re damnum passus est: ergo in nullo reficiendus. Evenit autem, eos aliquando non esse lœsos, quando scilicet ipsi aliunde alijuntur, & propter aliquam causam idem nequaquam futuri fuissent hæredes occisi.

8. Ex distinctione allata n. 6. vides, fratribus vel sororibus, etiam si hæres breviter enumerat expenditque des sint occisi, & quibuscumque hæribus extraneis ejusdem, nihil esse i restituendum, ex posterioribus dictis

i Mol. Salon. Less. Val. Fill. Bonac. alijq. apud Lessium.

9. Quid, si nulli sint hæredes? Debabitne occisor restituere prora dannum pauperibus? Posteriora enim non

(inquit recte Lessius h.) non quia nul-

R

lis

līshāredibus existentibus, nulli facta poterat occisus disponere, dum vivebat: at non esse veram in posterioribus, quia hæc damna in se patiuntur pater, filius, uxor; non in alio, idest, non in persona occisi; ergo is remittere non potest. Non displicet distinctione, sed tamen Lessij & Sanchez opinib probabilis item est, quia iij patiuntur quidem mala in sua persona, sed totum habere debuerant, dependenter à patris voluntare.

1. Infra li. 8. c. 1. 6. 3. nu. 20.

10. Quid, si occisus, dum esset in vita, remisit omne debitum homicida? onine, inquitam; nam recte aliqui m advertunt; quando morti proximus occisoris quis ignoscit, seu remissionem exhibet (quod certe occisus potest, sed non obligatur) intelligi de injuria, non de damnis temporalibus; nam hæc, nisi expressè remittantur, semper debebuntur. Respondeo, occisum potuisse remittere omnia, dum erat inter vivos, atque adeo si plene remittat, nihil nec patri, vel uxori, nec alijs quibuscumque hæredibus esse ab occisore restituendum. Ratio est, quia non sit his inuria, nisi ratione occisi, & contra occisi voluntatem; si ergo hic condonat, nihil contra occisi voluntatem retinebit occisor, quod restituere teneatur. Solum ergo potuisse peccare pater remittendo, in aliquo raro casu, quod aliunde filii alimenta non haberent &c.

m de Lugo t. 2. de just. disp. 11. sec. 8. num. 62. Sanc. li. 1. consil. c. 4. dub. 12. cit. Covar. Fel. Bart. aliosq.

11. Verum contra hanc doctrinam Lessij, n & Thomæ o Sanchez, insurgit de Lugo, p afferens, veram eam esse in prioribus damnis, quæ vera est.

modo distinximus num. 6. de quibus

n Less. l. 2. c. 9. dub. 16. nu. 158. o Sanchez lib. 1. conf. c. 4. dub. 12. n. 5. p de Lugo l. c. n. 63.

12. Denique hic queri solet, an homicida aliquid debeat, primò, creditoribus occisi, secundò pauperibus, tertiò amicis, quibus occisus ex liberalitate vel gratitudine multa donabat. Respondeo, nulli q ex his homicidam aliquid debere, quidquid nonnulli contradicant. Ratio est, quia hi non sunt ita conjuncti moraliter cum occiso, ut damnum, quod huic inferatur, judicetur & illis inferri.

q Less. l. c. dub. 26. per totum. Dicatill. b. 2. de just. tr. 2. d. 7. nu. 79. Salomon, Sotus, Becanus, alijq, quos citat, sequiturque Diana p. 5. tr. 4. res. 57. contra Lay. & Molinam, quoad creditores &c. & p. 3. tr. 6. res. 54.

13. Illud certum puto, quod insinuat Lessius ibidem, r homicidam debere restitutionem prædictis, quando is occidisset, eo animo, ut ipsi in ijs bonis noceret; siquidem tunc propter illam intentionem peccabit occisor contra justitiam.

r Lessius l. c. nu. 154. versu, major

Hæc doctrina, quam Lessius, ut di-

xii, in-

Si, infinitat, non videtur cohædere facile posse judicari, esse illis solo supercum alia, quam alibi / affert, & nos superius amplexi sumus, nimirum: ex vulgo, & præsertim quando damnum est grave, non video, nisi expressè remittat, qua ratione remississe præsumenda sit.

*t sanc. l. c. 4. dub. 6. Mol. d. 84. n.
8. Lef. l. c. d. 22. nu. 138. Vag. dub. 5.
C pafim. contra Rossellam, sot. alios cit. ab eodem Lef. ib.*

Cohæret tamen; nam ibi fur, siue intendat, siue non intendat mortem, non est causa externa, nec physica, nec moralis mortis avari: at hic homicida est vera mortis causa, unde illi damnum patiuntur, & ex alio capite, illud damnum intenditur ab homicida, ergo merito tunc peccat contra justitiam, & restitutionem debet. vide quæ dicam lib. 8. tr. 3. c. 4. §. 2. num. 3.

f Lef. li. 2. c. 9. n. 1.

Hæres occisoris quid debeat?

14. Dubitatur secundò, an hæredes homicidæ obligentur resarcire damna occisi, n. 3. dicta, quando ipse homicida fuit à judice, pena præsertim capitali condemnatus? Respondeo, obligari: t illiusenim pena positio, siue ex officio processerit judex, siue ad læsa partis instantiam, est ex justitia vindicativa, & in bonum Reip. cæterum non appetet, unde per illa ad æqualitatem reducta sit inæqualitas rerum temporalium facta parti læsa. Nam pari modo fur, si capite plectatur, non propterea illi cessat obligatio restituendi, quæ rapuit. Illud concedo, quando hæredes occisi sunt divites, vel nobiles, qui ejusmodi damna temporalia petere non consueverunt,

modum justæ defensionis: Petrus v. g. aggreditur Paulum; is, cum se posset defendere, solum vulnerando Petrum, tamen gladio transfodit, & intermit, obligabiturne ad restitutionem?

Respondeo, hunc incurrire irregularitatem, certum n̄ sit: sed quoad restitutionem, de qua est sermo, Jesus tria docet. x Primo, si Petrus Paulum ad pugnam provocavit, Paulum ad nihil teneri, quia provocans videtur omnia damna remittere provocato, dum facit ei potestatem, ut contra se agat, quod potest. Quam doctrinam nos non multo ante num. 2. admisimus. Secundò, si Petrus aggreditur Paulum sine provocatione, teneri Paulum, si excedat in se defendendo, ad integrum restitutionem, quia peccat tunc Paulus contra justitiam, excedendo modum: Tertio, esse tamen probabile, teneri solum ad

R. 2 partem?

partem, judicio prudenti dimetientiam, quia multo minus peccat, qui solum aggredientes, non posse remittere damnum factum alteri, id est, suis haeredibus, ergo non possimus recurrere ad hanc remissionem. Respondeo, de hoc jam dictum est satis, à num. 10.

a Sayr. Avila, Reginaldus apud Dian. p. 2. tr. 15. ref. 16. x Less. ibid. dub. 21.

Fayet huic doctrinæ Layman, a dicens, posse judicem in tali casu condonare restitutionem, in poenam injuriae aggressoris, vel rixæ auctoris, affertque Molinam docentem, eum, qui ob acceptam injuriam justo dolore aut ira affectus vulneravit vel occidit, v. g. maritus occidit uxorem deprehensam in adulterio, in conscientia foro posse denegare restitutionem dannorum, donec ad judicem causa delata cognoscatur, utrum in poenam delicti atque injuriae compensationem, restitutio ipsa remittenda sit, necne?

a Laym. li. 3. tr. 3. p. 3. c. 6. n. 5.

Dices: hos siue provocantes, siue solum aggredientes, non posse remittere damnum factum alteri, id est, suis haeredibus, ergo non possimus recurrere ad hanc remissionem. Respondeo, de hoc jam dictum est satis, à num. 10.

16. Huc pertinent tres subdubitationes. Prima, an qui potest fugere, si invadatur, nec tamen fugit, sed occidit invadentem, ad restitutionem obligetur? Respondeo; qui censem solum tunc delinqui contra charitatem, utpote quia sine magno incommodo per fugam poterat illud homicidium vitari, consequenter putant, nullum urgere onus restitutionis: qui vero b censem, etiam peccari contra justitiam, utpote quia unusquisque habet jus, ne occidatur auctoritate privata, restitutionis oneri occidentem merito submittunt. Nos expendendum iterum damus, quod nu. 15. proposuimus, nempe invadentem posse presumi, damna eventura remittere &c.

aa Less. li. 2. c. 9. dub. 21. n. 136. Et d. 15. n. 107. Molin. diss. 82. nu. 2. b De Lugot. 1. de just. d. 10. sec. 8. num. 170. Et d. 18. sec. 2. n. 55.

17. Secunda. Quid juris in restitutione, quando qui rixæ initium edidit, occidit vel occiditur? Respondeo, si Petrus rixæ det caussam solum verbis Paulo, & Paulus occidat Petrum, sane Paulus reus erit restitutionis, quia ob solam verborum contumeliam, injustè Petrum occidit: si contra, in eundem Petrum solis verbis rixantem insurgat gladio Paulus, Petrus

Petrus autem, ne occidatur, ipsum Paulum transverberet, ad nihil teneatur Petrus, quia quamvis prædictæ verbalis rixæ cum peccato author fuerit, tamen postquam gladio contra ipsum Paulus insurgit, potest se defendere, & cum moderamine occidere in justè insurgentem: sic ergo de simili bus philosophator.

c Mol. l. c. nu. 3. & 4. Less. li. 2. c. 8. du. 21. n. 137.

18. Tertia: si pugnante Petro & Paulo, socij alterutrius occidunt alij quem, obligaturne Petrus & Paulus ad restitutionem occisi? Respondeo, si excitarunt socios, obligari non est dubium; quia jam sunt concaussæ homicidij: at si sponte hi socij se immiscuerunt, ipsi met imputetur; neque enim sola mea pugna caussa est (nisi multum per accidens) ut alij currant, pugnent, occidentque: vide tamen, quæ dicam mox §. 5. n. 6.

19. Illa quidem difficultas est non vulgaris: Si ego socios excitavi ad pugnam, & deinde remanet aliquis occisus ex ipsis meis socijs, an ego huic occiso restitutionem debeam?

Respondeo: Duplex de more est sententia; altera docet, te debere d restitutionem, imo & contrahere irregularitatem, quia per consilium & suasionem caussa fuisti mortis. Altera negat, te & restitutionem debere, negatque irregularitatem contrahere, quia suadens, licet peccet contra charitatem, cum tamen nec fraude, nec dolo suadet, non peccat contra justiam; scienti enim & volenti non fit injuria, ergo damna ex occidente orta non tribuuntur illi, ut auctori injusto,

Quare si tu contra justitiam non peccas, nec debes esse obnoxius restitutio ni, nec irregularitati: quod si socios, propter aggressionem tuam injustam contra tuos inimicos, in necessitatē conjecisti pugnandi, quia nimirum adversarij, ut te offenderent, contra tuos socios infurrexerunt, atque aliquem ex his occiderunt, sanè tunc obligaberis ad restitutionem, & fies irregularis, quia tunc iusta causa fuit mortis tui socij, ut ex se constat.

d Suar. Avila, Nav. Coninch. quos cit. sequitur q̄ Dian. p. 3. tr. 2. de irreg. ref. 12. e Vasq. Turrian. Gaffar. Hurt. quos citat, sequitur q̄ de Lugo d. 12. sec. 3. nu. 18.

Pro bonis spiritualibus occisi an aliquid debeatur?

20. Dubitatur quartò, an pro bonis spiritualibus, quæ fecisset occisus, si vixisset, debet aliquid injustus homicida?

Respondet Lessius, f nihil debe re; Bona enim illa vel considerantur, quoad meritum, vel quoad satisfactionem. Prius est irreparabile; quia meritum unius non potest alteri dari, atque adeo meritum homicidæ non potest reparare meritum occisi; quoad satisfactionem autem, quamvis hæc posset alteri dari, tamen non constat in casu nostro, an occisus aliqua satisfactione sit privatus, neque utrum ea, quam homicida pro eo exhibebit, illi profutura sit. Adde, non posse certainam mensuram constitui, quam sit obligatus homicida exhibere; quam ergo

R 3

dabit?

dabit? certe in tanta indeterminatio-
ne nullam, hæc ex Lessio.

f. Less. li. 2. c. 9. d. 25.

21. Verum, habe sequentem casum.
Considerat Petrus testamentum, in
quo disponebat, ut ex reditu, quem
exacturus erat, ex sua pensione vitali-
tia, centum Missæ pro se celebraren-
tur; interim occisus est à Paulo, unde
ex defectu census, qui ipsius morte
cessavit, Missæ non sunt celebratae; ad
quid obligatur Paulus?

Respondeo: Salonius, g. & qui-
dem merito, ad eas Missas resarcendas
obligat Paulum; si enim opifici à te
restituendum est, quod per operas
materiales tua causa minus lucratur,
non video, cur à te non sit restituendu-
m pro damno spirituali, quod quis
tua causa invitus incurrit; nec obstat,
quod modo diximus ex Lessio, nesci-
ri, utrum satisfactio hæc occiso pro-
futura sit; quia nec scitur contrarium,
ergo res manet dubia negativè; in hoc
autem dubio melior esse debet condi-
cio disponentis. Quod si vere constet,
occisum decepsisse in mortali (sed
quando de Christiano tanta certitu-
do?) tunc non urgeret prædicta obli-
gatio; siquidem iniuriter pro illa a-
nima eæ Missæ celebrarentur.

g. Salon. in 2. 2. qu. 2. ar. 2. contr. 4.
f. 368. apud de Lugo l. 2. de iust. d. 22.
seq. 1. n. 3.

Pro damno personali an aliquid de-
beatur?

22. Dubitatur quinto, an pro ipsa
vita, mutilatione, percussione vel ci-

carrice relicta, præscindendo à dannis
alijs, de quibus jam haec tenus dictum
est, aliquid restituendum sit? Respon-
deo, nihil h. nec spirituale, nec tem-
porale esse ex obligatione restituendu-
m. Ratio potissima est, quia proba-
bilis est sententia, docens, non esse
obligationem restituendi bona supe-
rioris ordinis, in bonis inferioris or-
dinis, quando in eodem ordine resti-
tui nequeunt; Et hujus ratio est,
quia virtus iustitiae commutativa,
qua est illa, qua restitucionem præci-
pit, respicit æqualitatem: ergo ubi æ-
qualitas inter duo jura esse non potest,
illuc non se extendit iustitia. Cum er-
go nulla hominis vita nec pars, ut ita
loquar, vitæ, ulla pecunia, seu ullo
bono inferiori æquari possit, sequitur,
iustitiam non se extendere ad præcipi-
endum, dari pecuniam, seu aliud bo-
num inferius pro vita, &c. Ordo au-
tem bonorum i. est hujusmodi. Pri-
mum locum obtinet bonum salutis
æternæ, sequitur bonum vitæ, &
membrorum, tum honor & fama, de-
nique facultates temporales. Proligas
rationes, objectionumque solutiones
de hac re lege, si libet, apud citatos, &
vide, qua dicam infra, cum de resti-
tutione famæ agam.

h. Sanc. l. c. conf. 6. 4. du. 1. zum. 7.
Less. l. c. 1. dub. 23. multique recentio-
res contra Sot. Scot. aliosq. dicentes, debe-
re compensare pecunia, quorum sententi-
am probabilem putat idem Less. lib. 2. c.
9. d. 13. & c. 9. dub. 21. num. 140. V.
Dicas. li. 2. de iust. tr. 2. dif. 7. dub. 4.
n. 53. nobiscum sentientem, citantemque
Nav. Bannes, Petrum Nav. Vasq. Cov.
aliosq. i. l. Less. li. 2. c. 11. d. 25.

Alium

Alium pro alio occidens.

23. Dubitatur sextò , quid juris contra eum , qui volens occidere unum, alium interfecit ?

Respondeo: ut id planius reddatur & multa per hanc occasionem expli- centur, tria certa breviter separemus ab incertis quatuor.

24. Certum sit mihi primò, (quid- quid alij sentiant ^a) eum , qui facta diligentia putat, hanc esse feram , occi- dirque , sed deinde advertit esse Pe- trum v.g. suum inimicum, quem eti- am occidisset, si cognovisset, (quaे vo- catur ignorantia comitans) peccare quidem ex interno affectu, sed non es- se verum homicidium , nec contrahere peinas, unde non esse irregularē, non obligari ad restitutionem ex homici- dio , & si occisus fuerit fortè Clericus , non incurtere excommunicationem. ^b

Ratio est , quia illæ poenæ oriuntur solum ex ipsa actione externa injusta , quaे hic non adest : solus enim pravus ille affectus est anterior , nec ex illo pr ocessum est ad occisionem.

^a Cov. Vgol. aliqne apud Sanc. li. 9. de mat. d. 32. n. 26. ^b Sanc. l. c. & num. 28.

25. Quod si quis hoc se animo ge- rat, ut velit occidere hunc , quem ne- scit, vel dubitat , vel etiam suspicatur, an sit homo. an sit fera, an sit Clericus, an sit laicus , certè homicida erit, & si ille homo fuerit; & erit excommuni- catus, si ille fuerit Clericus; quia tunc non affectus modo , verum etiam opus externum injustum est , ut etiam est opus externum injustum , quoties

debita diligentia non est advertenter apposita, ut ex se liquet.

^c Lop. quem cit. sequiturque Sanc. ib.

26. Certum est mihi secundò fitu- dum vis occidere Petrum laicum, ca- su & omnino per accidens, ac prater intentionem occidisti Paulum , qui forte , quia v. g. illac transibat, in se ictum suscepit, te non esse homicidam, nec obligari ad restitutionem , nec esse irregularē, nec esse excommunicata, si forte Paulus fuerit Clericus. ^d

Ratio est , quia nullum delictum commisisti contra Paulum: supponi- mus enim, te inculpabiliter gesisse , & omnino involuntariam tibi fuisse in- terfectionem Pauli ; ergo nulla poena dignus es ex hac Pauli occisione , adeo tibi involuntaria.

^d Sanc. l. c. num. 27. Fragm. de Rep. Christiana. t. 1. li. 1. d. 2. §. 1. n. 36. ci- tans Mol. & Coninch. Portellam, & a- pud Dianam p. 9. tr. 4. ref. 31. Fagun. in det. li. 5. c. 1. n. 13.

27. Certum est tertio : si occidas seu percutias laicum , putans , te occidere seu percutere Clericum , te non incurtere in excommunicationem. ^e Ratio est , quia excommunicatione est imposita non contra volentem , sed contra exequentem percussionem Clerici.

^e Sanc. ib. nu. 28. Covarr. in c. Alma- mater. p. 1. §. 10. nub. 15. versu ult. & pasim.

Remanent jam quatuor incerta: primò, an si occidere volens Clericū Pe- trū, occidas per errorē inculpatū Pau- lū, etiam Clericū, incidas in excommu- nicationem? Secundò, an si occidere volens Petrum , vel quemlibet alium, per similem errorem occidas Paulum, debeas restitutionem ex Paulo occiso?

Tertio:

Tertiò : quid de irregularitate ? il-
lamne in utroque casu contrahes ?
Quartò, quid de violatione Ecclesiae ?

28. Quoad primum , communis f-
opinio docet , te incidere in excom-
municationem . Ratio est , tum quia
& re ipsa , & animo Clericum tunc
quis occidit ; tum quia Ecclesia per se
primo sub censuris intendit prohibe-
re , ne homo vel Clericus , quicunque
ille sit , occidatur , sive sit hic , sive sit
ille .

*f. sane. l. c. nu. 27. citans Covarruv.
Cordubam , alioſq. Bon. loco mox citando
afferens suarum , Molinam alioſq. Re-
bellium , p. 1. lib. 3. c. 11. n. 13.*

29. Verum probabile etiam censeo ,
non incurtere . Ratio est , quia actio
illa exterior , ad quam solum sequitur
censura , non est à te voluntarie ad-
missa , quia non est voluntas , ubi non
præcedit cognitio ; quare à te non fuit
Paulus inuria affectus , nisi solum ma-
terialiter : ergo non est caput , unde
procedere debeat pena excommuni-
cationis , quæ non est imposta , ut di-
ctum est , nisi actioni exteriori forma-
liter injuriosa . Confirmatur , quia
propter eamdem rationem , simile
quid dictum est modo , nu. 26. ex Sanc.
Id quod quamvis idem Sanc. ibi ad-
mittat , non autem in hoc præsenti ca-
su , contendatque , disparitatem affer-
re , tamen eam non videtur afferre suf-
ficienter .

*g. Fragofus, de Rep. Christiana t. 2. lib.
3. d. 2. §. 2. n. 36. fuisse id probans , quem
exscribit Diana p. 9. tr. 4. n. 31.*

30. Quoad secundum de restitu-
tione , est item duplex sententia . Priorem
sequuntur ij , qui modo num. 28. pri-

orem ibi positam secuti sunt ; par-
enim videtur ratio ; & quidem Bonacina i sic hanc opinionem firmat . Ra-
tio est , inquit , quia primò , ita habe-
tur l. cum innocentem , §. si injuria , ff.
de injurijs . Tum quia secundò , hæc
actio est injusta contra Paulum , seu
contra hunc hominem , licet falso pu-
tetur Petrus . Tum quia tertio , qui
comburit domum Caij , quam puta-
bat esse Titij , tenetur ad restitutionem ,
ergo idem dicendum est in proposito
casu . Tum quia quarto , qui percutit
Cajum Clericum , quem putabat esse
Titium Clericum , committit sacrile-
gium , peccat contra justitiam , & sub-
jacet excommunicationi ; Covarr. Sua-
rez , Sanchez , Iulius Clarus , aliquæ
apud Rebellium , quamvis ipse pu-
ter , homicidam in hoc casu non teneri
ad omnimodam restitutionem . Hæc
Bonacina .

*i. Bona. d. 3. de rest. in partic. q. ult.
sec. 2. p. 3. n. 2.*

31. Non obligari tamen ad restitu-
tionem , probabile mihi appetat , quia
ita sequitur ex ratione jam jam num.
29. dicta à sentientibus , non incurri ex-
communicationem ; & Delugo l quidem sic habet in hac re . Dices : si vo-
lendo occidere Petrum inimicum , per
errorem occidis Paulum amicum ,
quem videns à longe , non agnovisti ,
& putasti esse Petrum , quem eo loco ,
paulo ante reliqueras , non committis
homicidium voluntarium , nec for-
tasste homicidium ; quia illud homici-
dium procedit ex ignorantia , quæ
causat in voluntarium , ergo similiter ,
si putas te furari rem Petri , & accipis
rem Pauli , non committis furtum .
Respon-

Responderi ad hoc potest ; quidquid respectu occisi, cur sic errans restitutio-
nem illi debet in conscientia ?

m Fagund. in det. l. 5. c. 1. n. 14.

Responsum : est enim differentia ; nam in
primo casu erras circa substantiam a-
ctionis ; non enim vis occidere ilum
hominem , quem occidis , sed alium :
quare illa actio videri potest involun-
taria. At in secundo casu error / non
veratur circa substantiam actionis ;
vis enim accipere & furari , (dic etiam
daminificare) rem istam , circa quam
non erras , sed circa dominum illius ,
quod non pertinet ad substantiam n-
suraptionis hujus rei ; quare ista actio
secundum se tota est voluntaria. Hæc
de Lugo. Notasti illud ? (non com-
mittis homicidium voluntarium , nec ab ipsa ablatus injuste fuerit. Tertiò ,
fortasse homicidium) id quod dum in ordine ad ipsum Paulum per erro-
ne non rejicit , videatur admittere. Si ergo rem occisum , & quoad hoc , sic loqui-
non committis homicidium , non te-
neris ad restitutionem ex homicidio.

*1 De Lug. t. 1. de iust. d. 17. sec. 13.
nu. 5. vide etiam d. 7. se. 3. num. 25. I prosequi , ad ipsos , etiam suo ac de-
functi nomine spectat : & quoad hoc ,
negandum non est , injuriam esse le-
viorem , culpamque ac delictum levi-*

*32. Confirmatur ex Fagundez , m us esse , eo quod totum intersectoris
qui quærens , an homicidium prædi- delictum quodam modo sit divisum
eo modo ex errore commissum leges in injuriam ac delictum adversus Pe-
puniunt pena ordinaria mortis , an crux , quem interficere intendit , & in-
peña arbitraria à judeice imponenda? iuriam ac delictum in Paulum , quem
putat probabilius , puniri arbitraria : contra suum intentum interfecit. Quia
& ratio est , inquit , quia hujusmodi ergo id delictum , quoad Paulum , &
homicidiu , respectu illius , quem quis quoad ihesu hæredes est levius , mi-
occidit , sicut mere casuale & pér acci- nusque indignum , ut condonetur , fa-
dens contigit ; quare , licet fuerit cul- cilius obtinebitur gratia &c. Hæc Mo-
possum , quatenus absoluté voluit oc- lina. Vbi vides primo fundantentum ,
cidere , non tamen respectu occisi fuit cur Rebellius , modo num. 30. fine , ad
voluntarium . Hæc ille Si ergo non partem restitutionis obligaverit sic
fuit verè coram Deo voluntarium*

S

Molina

Molina injuria divisionem. Vides homicidium parere excommunicationem secundò, sic nos posse confirmare, ne tionem, dicunt & parere irregularitatem quidem deberi. Ideo Molina temi ex delicto: jam enim voluit tunc sentit, levius tunc esse delictum, quia homo occidere hominem. At, qui necenset, divisam esse injuriam, partim contra Petrum, partim contra Paulum: sed etiam n. 29. & n. 31. probatum esse videtur, nullam esse voluntariam injuriam contra Paulum, ergo nulla ei debebitur restitutio.

n. Mel. t. 4. d. 30.

34. Ex dictis respondetur ad rationes Bonacinae allatas num. 30. nam ad primam, lex illa nil aliud decernit, nisi dari actionem injuriarum, certe in foro externo, sive propter presumptionem mali dolii, sive ne detur anima excusandi malefacta, sive ut puniatur ille malus animus occidendi jam factus externus per intentionem homicidij. Proferatur textus: Si injuria inquit, mihi fiat ab eo, cui sim ignotus, aut si quis putat, me Titium esse, cum sim Iesus, prævaleret, quod principale est, injuriam eum mihi facere velle; nam certus sum ego, licet ille puter, me alium esse, quam sim, & ideo injuriarum habeo actionem. Hac Textus, & nil præterea.

Ad secundum, jam dictum est, negari ab hac secunda sententia, illam actionem esse voluntariè injuriosam Paulum. Ad tertiam, jam respondit modo n. 31 de Lugo. Ad quartam, jam quod in ea assumitur, negatum est a probabili sententia, quam diximus num. 29.

35. Quoad tertium, idest, quoad irregularitatem, duplex est item sententia. Qui enim modo dixerunt, illud

garunt, parere excommunicationem, negant & parere irregularitatem, quia sicuti p. probabile est universim, ex homicidio, quod omnino casu, & involuntariè ac præter intentionem, etiā ex opere illicito consequitur non incurri irregularitatem, quando nulla illius suspicio vel debitum inculpate praesensit, ita in casu præsenti, in quo omnino involuntaria est, quoad substantiam ejusmodi occisio, ut jam vidimus. Sanè Farinacius q. afferit Declarationem Congregationis Cardinalium super Concilium Tridentinum, quod mandans occidere Petrum, si Mandatarius occidat Ioannem, non incurrit mandans in irregularitatem; at certè par videtur ratio in casu nostro. Vtraque ergo sententia probabilitatis fines videtur attingere.

Qua colligitur ex Prato loco citato, & ex ijs, quos ipse citat. p. Henr. Coninch. quos citar videturque sequi Gasp. Hurt. d. 2. de irr. diff. 8. a. n. 29. q. Farin. in 4. to. declarat. f. 41. col. 1. in fin. affertur q. à Fragozo apud Dian. p. 9. tr. 4. ref. 32. fi.

36. Quoad quartum, idest, Ecclesia violationem tria dico. Dico primum, sicuti si quis alium in Ecclesia occidat ob sui defensionem cum moderamine inculpatæ tutelæ, vel occidat omnino casu, & præter intentionem sine ulla morali culpa, non polluit r Ecclesiam, quia illi sic non fit injuria; ita, si dum vult se defendere, loco unius,

hunc, alium omnino inculpatè, & in voluntariè occidat, nec Ecclesiam violabit, quia id, pari modo, & sine peccato mortali occidentis, unde & sine Ecclesiæ voluntaria injuria, contingit.

x De Lug. d. 20. de Euch. sec. 2. n. 4.

37. Dico secundò: si culpa, unde processit occisio, sit aliunde, & non in genere injuriae vita vel effusionis sanguinis: ut si representando turpia, ibi mors alicujus omnino præter intentionem sequatur, Ecclesia / non violatur; ideo multo magis, si id cum errore contingat, nec violabitur Ecclesia, quia pariter non supponitur ea injuria, cuius est, Ecclesiam polluere.

f de Lug. ib.

38. Dico tertiod: si quis cum Ecclesiæ irreverentia occidere volens unum, casu & præter intentionem aliud involuntariè occidat, vel (quod in idem recidit) volens occidere Tuum, occidat per errorem Cajum, communis opinio relata num. 28. docet, pollui Ecclesiam, quia jam adegit peccatum mortale in hoc genere irreverentiae, & injuriae occisionis in Ecclesia: an vero ex secunda opinione allata num. 29. colligi posset, Ecclesiam non violari, quia tunc nulla est voluntaria injuria, sed solum materialiter, me sapientior expendat decernatque &c.

§. IV.

Quatuor casus ex sparsim dictis deciduntur.

*1. P*rimus casus. Occidisti Petrum, non quidem animo, ut Paulo

homicidium imputaretur, sed tamen quia prævidens, fore illi imputandum, animosius occidisti, spe imputatis; imo idcirco occidisti (qui casus est fortior) quia eam imputationem prævidisti; secus, nullo modo occisorus; ideo queris, quod peccatum contra Paulum commiseris? Respondeo; in utroque casu peccasti in Paulum, contra charitatem, non & tamen contra justitiam, quia sic nulla ratio ne fuisti externa causa imputationis; unde à restitutione immunis es, unde & ab irregularitate.

a Mol. t. 4. t. 3. d. 6. n. 4.

2. Secundus casus. Veneno infeci vinum bibendum à meo inimico; verum casu advenit amicus, & bilit, me vidente, & me (ne meum crimen proderem) tacente, sumne hujus amici occisor, & ideo irregularis? Respondeo, nequaquam, b quia hujus mors præter meam intentionem evenit: & ex alia parte, ego non fui injusta causa mortis, quia cum tanto periculo meo non tenebar, illum monere de venen.

b De Lug. t. 1. de just. d. 8. f. 6. n. 86.

3. Tertius casus. A sicarijs fuit Petrus metu mortis coactus ostendere Pauli domum; unde factum est, ut Paulus occisus fuerit, dominusque incensa, ad quid obligabis Petrum? Respondeo: Comitolus & damnat hunc homicidij, & restitutionis (unde & irregularitatis) quia peccavit contracharitatem justitiamque: neque enim metus mortis debuit illum excusare à tam gravi injustitia, cui ipse indicando ades cooperatus est. Rodriguez & Diana propendent ad eum.

S 2 liberata-

